

Gelişim dönemlerinde müziğin çocuklar üzerindeki etkileri

Uğur Tutkun¹

Özet: Bireyler dünyaya geldikleri ilk andan itibaren ölüm anına kadar sürekli kümülatif olarak gelişme eğilimi gösterirler. Fetüs halindeyken başlanılan bu yolculuk bireysel ihtiyaçlarının giderilmesi ve bireyin ait olduğu topluluğun özelliklerini içselleştirmesi ile devam eder ve özerk bir birey olarak içsel potansiyelinin de etkisiyle yaşamını sürdürür. Bireylerin yaşantısındaki olay ve olguların süreçlere etkisi yaşam boyunca genetiksel ve çevresel faktörler etkisiyle şekillenen dinamikler halinde devam etmektedir. Özellikle erken çocukluk dönemi ve ikinci çocukluk dönemindeki olay ve olgusal süreçler bireyin yaşamını tasarlamaktadır. Çocukluk döneminde temel gelişim alanları bireyin içsel motivasyonu ve çevresel faktörlerin etkisiyle gelişim göstermektedir. Gelişim; basitten karmaşığa doğru, baştan ayağa doğru, basitten karmaşığa doğru gerçekleştirilmektedir. Bireylerin temel gelişim alanlarının hızlıca dinamik bir şekilde geliştiği çocukluk evresinde çevresel faktörler ve uyaranların etkisi diğer yaş kategorilerine göre çok daha fazladır. Çocukların gelişim dönemlerinde müzik ile temas etmesi ve müzik çalışmalarını aktivasyonlarına katılması gelişim alanlarını etkilemektedir. Gelişim dönemlerinde müzik dinlemek, müzik sanatı ürünlerini icra etmek, enstrüman çalmayı öğrenmek ve enstrüman çalabilmek, gelişim süreçlerini etkilemektedir. Erken çocukluk ve ikinci çocukluk dönemlerinde müzik dinletileri ve müzik eğitimleri bilişsel gelişim, sosyal ve duygusal gelişim, dil ve motor gelişimi alanlarının gelişim kazanımlarına etki etmektedir. Bu makale çalışmasında çocukların hızlıca gelişim gösterdiği erken çocukluk ve ikinci çocukluk dönemlerinde müziğin gelişim alanlarına olan etkisini ortaya koyabilmek adına 47 kaynak taranarak literatür araştırması yapılmıştır. Çalışma okullarda müzik eğitiminin yeterli önemi görmemesi, öğrencilerin, velilerin ve eğitimcilerin müziğe gereksinim duymamalarının bir sonucu olarak, müziğin insan doğasına katkılarını ortaya koymak adına hazırlanmıştır. Müzik derslerine verilen önemin artması için okulun teşvikte bulunması ve gerekli bilgileri aktarması gerekmektedir.

Anahtar Kelimeler: *Bilişsel gelişim, sosyal ve duygusal gelişim, motor beceriler, müzik, müzik eğitimi.*

The effects of music on children in developmental periods

Abstract: Individuals tend to develop cumulatively from the first moment they are born until the moment of death. This journey, which is started while in the fetal state, continues with the fulfillment of individual needs and the internalization of the characteristics of the community to which the individual belongs, and continues his life as an autonomous individual with the influence of his inner potential. The effects of events and phenomena in the lives of individuals continue throughout life in the form of dynamics shaped by the effect of genetic and environmental factors. Events and factual processes, especially in early childhood and second childhood, design the life of the individual. During childhood, the basic developmental areas develop under the influence of the individual's intrinsic motivation and environmental factors. Development; from simple to complex, from head to toe, from simple to complex. In childhood, where the basic development areas of individuals develop rapidly and dynamically, the impact of environmental factors and stimuli is much greater than in other age categories. Children's contact with music during their developmental period and their participation in music activities affect their developmental areas. Listening to music, performing musical art products, learning to play an instrument and being able to play an instrument during their developmental stages affect their development processes. Music concerts and music trainings in early childhood and second childhood affect the developmental achievements of cognitive development, social and emotional development, language and motor development. In this article, the effects of music on developmental areas in early childhood and second childhood periods, when children develop rapidly, were examined by compiling literature sources.

Keywords: *Cognitive development, social and emotional development, motor skills, music, music education.*

Başvuru/Submitted
3 Şub / Feb 2023
Kabul/Accepted
6 Haz / Jun 2023
Yayın/Published
15 Haz / Jun 2023

İnceleme Makalesi
Review Article

Tutkun, U. (2023), Gelişim dönemlerinde müziğin çocuklar üzerindeki etkileri. *Okul Yönetimi*, 3(1), 23-31.

Okul Yönetimi
School Administration
Journal
2022 3/1
Öncü Okul Yöneticileri
Derneği
e-ISSN: 2718-0808

¹ Özel Palet Okulları, ugurtutkun@stu.aydin.edu.tr ORCID 0000-0002-8543-6449

Giriş

Günümüzdeki eğitim koşulları değerlendirildiğinde ilkokul döneminden itibaren sınava hazırlanan çocukların sürekli bir biçimde yarış halinde oldukları ortadadır. Sabahın en erken saatlerinde başlayan okul ortamında, kalabalık sınıflarda işlenmeye çalışılan dersler sonrası ödevlerin eklenmesi sonrası ileriki yıllar için sınav telaşının daha da artacağı dersane dönemleri ile birlikte çocuklar her gün sınava hazırlanmaktadır. Ders yükünün ağır olduğu ve sosyal hayattan ziyade okul hayatının önemsendiği dönemlerde çocuğun bedensel, ruhsal ve zihinsel gelişimini sağlıklı bir biçimde desteklemek yalnızca sayısal ve sözel becerilerini desteklemekle değil aynı zamanda sanatsal yeteneklerini de ortaya çıkarmakla mümkün olmaktadır. Bunun sonucunda ruh sağlığı bozulmamış bireyler, kendilerine güvenen ve yetkin nesiller yetiştirebilmek mümkün olacaktır.

Gündelik yaşamın monotonluğu içerisinde sorumlulukların yanında bedensel, ruhsal ve zihinsel sağlığın korunabilmesi için çocukların çeşitli etkinliklere yönlendirilerek rahatlatılması gerekmektedir. Bu sebeple özellikle sanatı kapsayan etkinliklerde çocuklar resim yaptıklarında özgürce boyaları kullanmaları, müzik dersleri söz konusu olduğundaysa çocuğun tüm bedeniyle derse katılabileceği, şarkılar söyleyebileceği, üreteceği, enstrüman çalacağı bir ortamın oluşturulması gerekmektedir. Etkinliklerin düzenli bir şekilde yapılması çocuğun üstündeki baskıyı azaltacak ve sonucunda çocukların üstlendiği fazlaca sorumluluklar arasında rahatlamış hissetmelerine yol açacaktır.

Eğitim sistemi çocukları sayısal ve sözel yetenekler arasında sıkıştırmakta dolayısıyla iki alanda yetkin olmayan çocukları başarısız saymaktadır. Ancak her çocuğun yeteneği, ilgisi ve becerisi yalnızca sayısal ve sözel dersleri kapsamak zorunda değildir ve bu sebeple sistem içerisinde sanata yeteneği olan çocuklar kendilerini ifade edecekleri ve başarılı hissedecekleri bir alan bulunmadığı için kendilerini başarısız addetmektedirler.

İyi bir eğitim süreci ancak çocuğun çabalarına yardımcı olmak ve onun bazı özellikleriyle diğer öğrencilerden farklı olduğunu kabul etmekle mümkün olacaktır. Bu bakımdan öğretim programlarının pek çok açıdan uyarlanabilir ve esnek bir yapıya sahip olması gerekmektedir.

Müzik insan yaşamı içerisinde vazgeçilemez bir konumdur. Çocuk büyürken hayatın pek çok yerinde müzikle karşılaşır ve farklı boyutlarda müziği kullanır. Oyun içerisinde bazen tekerlemelerle bazen de televizyondan dinlediği şarkılarla hayatlarına müziği dahil etmektedirler. Yalnızca okullarda eğitimcilerin değil ebeveynlerinde müziğin çocuk gelişimi üzerindeki etkisinin farkında olmaları gerekmektedir.

Müzik, güzel sanatların en önemli dallarında bir tanesi olmakta olup tarih boyunca da insanın temel olguları arasında yerini almıştır. Pek çok insan kendini daha iyi bir biçimde ifade edebilmek, anlatmak istediklerini anlatmak ve ruhsal bakımdan iyi oluşunu sağlayabilmek adına sese sürekli bir biçimde ihtiyaç duymuştur (Çadır ve Avcıoğlu, 2013).

Sesin ahenk içerisinde ve belli tonlarda ifade edilmesi sonucunda oluşan müzik, Antik çağdan günümüze eğitim başta olmak üzere pek çok alanda kullanılmıştır (Varış ve Cesur, 2012). Bu sebeple iyi bir müzik eğitimi alan ve iyi bir müzik dinleyicisi olan çocuğun sağlıklı bir birey olması ve yaşamını bu şekilde devam ettirebileceği düşüncesi Farabi, Eflatun ve Konfüçyüs'ün olduğu zamanlardan beri güçlenerek günümüze gelmiştir. Eflatun kendi ifadesi olan "Müzik, terbiyenin esaslı vasıtasıdır. Müzik bir eğlence aracı değil, güzellik, iyilik ve eğitim aracıdır" sözleri ile bu düşüncesini desteklemektedir (Tozar, 2003).

Bu anlayış tüm Batı ve Doğu toplumlarında ortak bir düşünce olmakta olup modern dönemlerde Dewey ve Rousseau gibi eğitim kuramcıları içinde oldukça önemli bir olay haline gelmiştir. Bilişsel gelişim kuramları ve özellikle de çocuk gelişimine ilişkin çalışmaları ve katkılarıyla Piaget'e göre müzik, çocuğun gelişimini destekleyen en önemli araçlardan bir tanesidir (Franklin ve ark. 2008; Güler, 2008; Sosyal, 2012). Özellikle erken çocukluk dönemi içerisinde müziğin doğru bir biçimde kullanılması, çocuğu yalnızca bilişsel açıdan geliştirmeyip aynı zamanda diğer alanlardaki gelişimini de önemli ölçüde desteklemektedir (Aral & Can Yaşar, 2015).

Müziğin çocuk gelişimine katkıları doğum öncesinden başlamaktadır. Daha anne karnında bulunan bebekler seslere tepkiler vermektedir. Annenin sesinin tonundan, çevresinde duyduğu seslerin gerginliği ya da yumuşaklığından bebekler etkilenmektedir (Gün, 2009). Schellenberg (2012), annenin hamilelik sürecinde bebeğine şarkılar ve ninniler söylemesinin anne karnındaki çocuğu sakinleştirdiğini ifade etmektedir. Bu sebeple anne karnından başlayan bu ilginç çocuk doğduktan sonra da çok doğru bir şekilde yönlendirilmesi, gelecek yaşamındaki etkileri bakımından oldukça önemlidir. Bu sebeple hem eğitimciler hem de aileler çok önemli görevler düşmektedir (Tezel & Şahin, 2006). Bu düşünceler sonucunda bu çalışma kapsamında müziğin çocuğun gelişimine katkılarına ilişkin bilgiler verilecektir.

Erken Çocukluk Döneminde Müziğin Önemi

Çocuğun tüm gelişim alanları birbirlerini etkilemektedir. Özellikle erken çocukluk dönemi öğrenmenin daha yoğun olduğu bir dönemdir ve pek çok temel beceri bu dönemde çocuğa kazandırılmaktadır. Bu sebeple erken çocukluk döneminin verimli bir şekilde geçirilmesi çocuğun gelecek yaşantısına etkililiği açısından önemli bulunmaktadır (Köksoy & Taş, 2005; Mertoğlu, 2002). Erken yaşlardan itibaren müzikle desteklenen çocukların yaşamları boyunca daha sağlıklı bir gelişim gösterdikleri gözlenmiştir.

Erken çocukluk döneminde çocuğa verilen eğitimlerin çocuğun gelecek dönemlerini etkilediği yapılan çalışmalar sonucunda ortaya konmuştur (Aral, vd.; 2015; Kraus & Chanrasekaran, 2010).

Erken çocukluk döneminde müzikler, tekerlemeler ve şarkılar aracılığıyla çocuğun gelişimine katkı sağlanmaktadır (Sosyal, 2012). Yapılan çalışmalar incelendiğinde müzik eğitimi almış olan çocukların müzik eğitimi almayan çocuklara kıyasla okumayı çok daha kolay öğrendiği ve problem çözme becerilerinde çok daha iyi oldukları saptanmıştır. Yine aynı şekilde notaları doğru bir biçimde seslendirebilen çocukların, harfleri çok daha kolay ve doğru bir biçimde seslendirdikleri sonucunda ulaşılmıştır. Erken çocukluk döneminde müzikle yapılan etkinlikler ayrıca çocuğun keşfetme sürecine ve yaratıcılık becerilerinin gelişmesine katkı sağlamaktadır (Gün Duru & Köse, 2012).

Eser (2010), müziğin çocuğun motor becerilerinin gelişmesinde önemli katkıları olduğunu ifade etmektedir. Montessori ise her şeyin ritimle başladığını varsaymaktadır. Hannaford (1995), işitme ve görme duyarları ile algılanmakta olan enerji kalıplarının ritim ile başladığını ifade etmektedir. Çünkü müziğin en temel yapı taşı ritimdir ve müzik aslında ritim ile başlamaktadır. Carl Orff, çocuğun el çırpması, zıplama ihtiyacı, parmaklarını sıklatması gibi hareketlerin ritim ile ortaya çıktığını ve bunların çocuğun müzikle bağ kurmasına yardımcı olan doğal davranışları olduğunu söylemektedir (Orff, 1977). Aylaz (2018), ritimi ve sesi, müziğin ortaya çıkabilmesi için ayrılmaz iki parça olarak görmektedir. Erken çocukluk dönemi içerisinde müzik etkinliklerinden bir tanesi olan ritim çalışmalarının gerçekleştirilmesi sayesinde, çocuğun büyük ve küçük kas gelişimine katkı sağlamakta olup çevik hareketler sergilemesine katkı sağlamaktadır (Franklin, 2008).

Gordon (2000) için bebeklik döneminde, ritim ile dil ve okuma yeterliliği arasında anlamlı bir ilişki bulunmaktadır. Müzik aracılığı ile çocuklar sesleri doğru bir biçimde çıkarmayı ve sözcükleri hatasız bir şekilde telaffuz etmeyi öğrenmektedirler. Dil gelişiminde yapılmış olan pek çok çalışma, müzikteki ritim, ses düzeni gibi öğelerin konuşma dilini öğrenmeye katkı sağladığını ortaya koymuştur (Jakobson, Cuddy & Kilgour, 2003).

Çalışmanın devamında müziğin çocuk gelişimine olan katkıları tek tek bilişsel, sosyal, duygusal, motor ve dil olmak üzere ele alınacaktır.

Müziğin Bilişsel Gelişime Katkıları

Bilişsel gelişim, bilgi, algılama, bellek, akıl yürütme, problem çözme, kavrama ve düşünme gibi süreçleri kapsamaktadır. Müzik, çocuğun kapasitesi ve anlama becerilerinin gelişmesi için en önemli etkinliklerden bir tanesidir (Eser, 2010). Müzik çocuğun öğrenme süreçleri içerisinde önemli bir yere sahiptir. Özellikle öğrenme, problem çözme, ilişkilendirme ve uyum sağlama gibi bilişsel becerilerle doğrudan ilişkilidir (Kılıç, 2012; Özyürek, 2013).

Kalıcı öğrenmenin gerçekleşebilmesi için kişinin birden fazla duyusuna hitap etmek önemlidir. Müzik, çocuğu bilişsel, devinişsel ve duyuşsal yönden desteklemekte olup çocuğun davranışlarında istedik değişiklikler yaratmaya yardımcı olmaktadır. Çünkü bilişsel değişimin gerçekleşebilmesi için öncelikle çevre koşullarının sağlanması ve yaşam alanlarının da çocuğa göre düzenlenmiş olması önemlidir. Müzik, bilişsel gelişmeye katkı sağlamakta olup destekleyici çevre koşulları arasında yerini almaktadır (Yıldız, 2018). Müzik ile gerçekleşen etkinlikler aracılığı ile pek çok çocuk renkleri, sayıları ve mekanla zamana ilişkin kavramları çok daha kolay bir şekilde öğrenmekte ve hafızaya kalıcı olarak işlenmektedir (Babaç & Yıldız, 2018).

Örnek olarak; çocuğun ezbere biçimde sayı sayması daha zorken şarkılarda var olan ritim ve melodilerin kullanılması ile bilgilerin çocuğun hafızasında kalması kolaylaşmaktadır. İp atarken pek çok çocuk sayma içeren şarkılı oyunlar oynamakta bu da onların saymayı daha kolay anlamasına yardımcı olmaktadır (Sosyal, 2002).

Başer (2003), müzik sayesinde çocukların sözel konuları çok daha kolay biçimde hafızalarında tutabildiklerini ifade etmektedir. Çünkü müzik, etkinliklerin tekrar edilmesine ve belleğe kolayca yerleşmesine olanak sağlamaktadır. Rauscher ve Shaw'a göre müzik, çocukların sinaptik bağlantılarını güçlendirmekte olup zekâ seviyelerini de arttırmaktadır. Rauscher (1997)'e göre ise

müzik, matematik ve fen eğitimi arasında anlamlı bir ilişki bulunmaktadır. Gün Duru ve Köse (2012), ilköğretim öğrencileri ile gerçekleştirmiş oldukları çalışmalarında bu durumu destekleyen sonuçlar elde etmişlerdir. Çalışmada deney grubunda bulunan öğrencilere üç hafta süre ile klasik müzik dinletilmiştir. Çalışmanın sonucunda, deney grubu olan öğrencilerin kontrol grubu öğrencilerine kıyasla matematik ve fen testlerinden oluşan sınavlardan çok daha yüksek puanlar aldıkları ortaya konmuştur.

Müzik çocuğun dikkat süresini uzatmada etkilidir. Müziğin dikkat süresi üzerindeki etkilerini inceleyen çalışmalarda, çocuklara etkinlik esnasında Baroque müziği dinletilmiş ve Baroque müzik dinleyen çocukların %26'sının hafıza oyunlarında daha dikkatli oldukları ve konsantrasyonlarının arttığı gözlenmiştir. Müzik ve bilişsel gelişim arasındaki ilişkiyi inceleyen birçok çalışma (Gün, Duru & Demirtaş, 2009; Varış& Cesur, 2012) bulunmaktadır.

Müziğin Sosyal ve Duygusal Gelişime Katkıları

İnsan, bulunduğu çevre ile sürekli bir biçimde etkileşim halinde olan bir canlıdır. Bireyin çevresini, diğer insanları ve toplumları tanıma çabası yaşamının başından sonuna kadar devam etmektedir (Tozar, 2003). Çocuğun çevreyle olan etkileşiminde sosyal becerilerinin etkisi bulunmaktadır. Özellikle müzik çocuğun sosyal becerileri kazanabilmesi için oldukça önemli bir araçtır (Tezel Şahin, 2006).

Çocuklar büyürken müziğin onlara sağladığı sayısız kazanım vardır. Çocuklar müzik vasıtasıyla edindikleri kazanımlar arasında sosyal becerilerin önemli bir yeri vardır (Wimporry & Nash, 1999). Müzik aracılığı ile arkadaşlarıyla uyum içerisinde olan çocuk, aynı zamanda birlikte hareket edebilme, sırasını bekleme, düzen, disiplin ve sabır gibi diğer başka duyguları keşfetmekte, diğer düşüncelere saygı duymayı öğrenirken karşısındaki bireyi anlamak gibi sosyal hayatın en önemli gereği olan pek çok beceriyi kazanmaktadır (Selçuk, 2004).

Müzik etkinlikleri çocukları duygusal olarak rahatlatmaktadır. Saldırgan davranışları engelleyen, korkuyu azaltan, güvensizlik duygusunun aşılmasını sağlayan ve en önemlisi de özgüven problemleri gibi kişinin olumsuz duygu ve düşüncelerinden kurtulmasına yardımcı olmaktadır. Örnek olarak Eser (2010), çocukların grup etkinlikleri kapsamında birlikte şarkılar söylediklerinde kendilerini daha rahat hissettiklerini ifade etmektedir. Erken çocukluk dönemini kapsayan grup etkinliklerinde müziğin kullanılması, çocuğu amacın bir parçası yaparken aynı zamanda mutlu bir ortamı paylaşma, iş birliğini öğrenme gibi kazanımları sunmaktadır. Müzikle kendine güveni artan çocuk, yeteneklerini gösterebilmek içinde kendini daha istekli hissetmektedir. Ayrıca çocuk, müzik sayesinde toplumsal rolleri daha kolay benimsemekte ve sosyal kimliğinin gelişmesine katkı sağlamaktadır (Aylaz, 2018).

Müziğin Dil Gelişimine Katkısı

Dil, insanların düşünce, bilgi ve becerilerini karşılıklı olarak aktarabilmeyi sağlayan iletişim aracı olarak tanımlanmaktadır (Karagöz & İşcan, 2016). Ek olarak dil, toplumsallaşma ve insan ilişkilerinin başlangıcını oluşturma olarak ifade edilmektedir. Sağlıklı bir şekilde dünyaya gelen her çocuğun doğuştan dil gelişimi için donanımı ve dil öğrenme yeteneği bulunmaktadır.

Dil gelişimi çocuğun diğer gelişim alanlarıyla paralel bir şekilde ilerlemektedir. Doğumdan itibaren çocuğun dil gelişimi için yeterli donanımı olsa da çocuğa sunulan çevresel uyaranlar önemlidir. Çocuk için çevresel uyaranların başında müzik gelmektedir (Kılıç, 2012).

Dil gelişiminde öncelikli olan ses çıkarma özellikle konuşma gelişiminin bir göstergesi olarak görülse de konuşmadaki en önemli boyutu duyma ve dinleme oluşturmaktadır. Duyma, dinleme ve konuşma becerileri arasında bulunan ilişki müzik ile paralellik oluşturacak şekildedir. Herder, Rousseau ve Spencer gibi önemli araştırmacılar müzik ile dil gelişimi arasındaki paralelliğin altını çizmektedirler (Selçuk, 2004).

Erken çocukluk döneminde çocuğun eğitiminde müziğin kullanılması dil gelişimine olumlu katkılar sağlamaktadır (Aral & Can Yaşar, 2015). Bu dönem içerisinde çocuklar tanıdıkları kelimeleri şarkılarda dinlediklerinde, söyledikleri ve duyduğu sesler arasında beyinde bir bağlantı kurabilmektedir. Şarkı söyleme, tekerleme ve şiir okuma gibi etkinlikler çocukların erken dönemde okuma ve yazma becerilerinin gelişmesine yardımcı olur (Güler, 2008). Müzik etkinlikleri ile birlikte çocuğun kelime hazinesi genişlemekte ve kelimenin anlamını bilmesi de hafızasına almakta ve zaman içerisinde anlamlandırma yetisi geliştirmektedir. Ayrıca ses tonunun ayarlanmasında ve kişinin akıcı bir biçimde konuşmasında müzik oldukça önemlidir.

Müziğin Motor Gelişime Katkısı

Motor beceriler, karmaşık veya rutin görevlerin yerine getirilmesi için vücudun farklı kas ve kemiklerini senkronize ederek hareket ettirme becerisini açıklamaktadır (Selçuk, 2004). Motor beceriler kendi içerisinde ikiye ayrılmakta olup, bunlar; ince ve kaba motor becerileridir. Kaba motor becerileri, kol, bacak ve diğer uzuvların koordineli bir şekilde hareket ettirilmesini kapsar (Tezel Şahin, 2006). İnce motor becerileri, bilek, el, parmak ve ayak parmaklarında oluşturulan küçük hareketleri kapsamaktadır (Döğüşgen, 2010). Bu iki motor beceri ise vücudun koordinesini sağlayabilmek için birlikte çalışmaktadır.

Hannaford (1995), çocuk ne kadar hareket ediyorsa o kadar iyi öğreneceğini ifade etmektedir. Gordon (2000), öğrenme esnasında çocuğu harekete teşvik etmenin sinir sistemini geliştirmeye katkı sağladığını savunmaktadır. Bu sebeple müzik, çocuğun motor gelişimlerinde olumlu etkilere yol açmaktadır. Müzikle çocuk, dengesini, dikkatini ve koordinasyonunu yani özetle motor becerilerini geliştirmektedir.

Müzik eşliğinde yapılan hareketler ve ritme ayak uydurma isteği beyin aracılığı ile gerçekleşmektedir (Dinçer, 2000). Müzikle yapılan hareketler esnasında beyninin salgılamış olduğu endorfin isimli hormon, kişinin kendini daha iyi hissetmesini sağlamak ve müziğe olan ilgisini korumaktadır. Müzikle birlikte her çocuk vücudunu koordineli bir biçimde kullanmayı öğrenmektedir. Müzik çocuğun ince motor becerilerinin gelişmesine katkı sağlamaktadır.

Austin-Texas Üniversitesi bünyesinde gerçekleştirilen bir çalışmada, iki yıl piyano dersi alan ve daha öncesinde hiç piyano eğitimi almamış çocukların ince motor becerileri karşılaştırılmış ve piyano eğitimi alan çocukların ince motor gelişimlerinin daha iyi olduğu ortaya konmuştur. Ek olarak piyano eğitimi esnasında çocuklara verilen geribildirimlerinde dikkatlerini ve hafızaya alma yeteneklerinin geliştirildiği belirtilmiştir (Costo-Giomi, Patrick & Filsinger, 2012).

Enstrüman çalmak, el, kol, ayak ve bacak hareketlerini içerir ve bazı müzik aletlerinin kullanımında her iki eli hareket ettirmek gerekebilmektedir. Çocuğun herhangi bir enstrümanı çalması karmaşık motor becerilerinin gelişmesine katkı sağlayan başlıca enstrümanlar keman, viyola, gitar, flüt, piyano ve davuldur (Yıldız, 2018).

Keman ve Viyola: Çocuk yayı doğru bir biçimde tutmayı ve notaları düzenlemek için parmaklarını dikkatli bir biçimde yerleştirmesi gerektiğini öğrenmektedir. Bu aktivite sayesinde ise özellikle el göz koordinasyonunun gelişmesi söz konusu olmaktadır.

Gitar: Çocuk hem ayakta hem de otururken bu enstrümanı çalmayı öğrenmekte bu da denge, dikkat ve koordinasyon becerilerinin gelişmesine katkı sağlamaktadır.

Flüt: kapalı anahtarlı flütler, açık anahtarlı flütlere göre daha kolay bir şekilde kullanılabilirdiği için çocuklar için daha faydalıdır. Flüt çalmak, omuz ve kolları güçlendirmekte ve parmak hareketlerini desteklemektedir.

Piyano: Çocuğun ince motor ve el becerisinin gelişmesine katkı sağlamaktadır. Ek olarak piyano çalarken pedalların kullanılması, bacak hareketleri ve koordinasyonunun gelişmesine yardımcı olur. Piyano çalarken kişi her iki elini de kullanmayı öğrenir bu da koordinasyon becerisi, duruşu ve ince motor becerilerinin gelişmesini destekler (Yıldız ve Nacakçı, 2016).

Davul: Çocuk davul çalmayı öğrendiğinde hareketlerini kontrol etmeyi ve iki kol arasındaki vücut kuvvetini de kullanmayı öğrenir (Schellenberg, 2012).

Özel Gereksinimli Çocukların Yaşamında Müziğin Önemi

Özel gereksinimlilik, bireyin bedensel, ruhsal, zihinsel ve sosyal özelliklerinde belirli derecede ve sürekli fonksiyon kaybı veya işlev bozukluğu sonucunda yaşamın gerekliliklerine uyum sağlamada zorlanma durumu olarak tanımlanmaktadır (Özen, 2013).

Özel gereksinimli çocuk, doğum öncesi, doğum esnası ya da sonrasında meydana gelmiş olan çeşitli nedenler dolayısıyla bireysel ve gelişim özellikleri ile eğitim yeterlilikleri bakımından yaşatlarından beklenen düzeyde anlamlı farklılıklar gösteren çocuklardır. Normal gelişim gösteren çocuklar gibi özel gereksinimli çocuklarda müziğe ilgi duymaktadırlar. Özel gereksinimli bireyler ile gerçekleştirilen müzik etkinlikleri onların zihinsel, fiziksel ve sosyal gelişimlerine katkı sağlamakta ve aynı zamanda sözel becerilerini geliştirmektedir (Cohmer, 2014).

Kırşehirli (2011), şarkılar sayesinde özel gereksinimli çocukların öz bakım becerilerini çok daha kolay bir biçimde öğrendiklerini dile getirmektedir. Önal (2010), otistik çocuklarla birlikte yapmış olduğu çalışmada müzik eğitimi sonrasında otistik çocukların problem davranışlarında azalma

olduğunu belirtmiştir.

Müzik, özel gereksinimli çocukların yaşamında önemli bir yere sahip olmakta olup aynı zamanda onlar için hazırlanan erken müdahale programlarında da yerini almaktadır. Özellikle müzik terapi özel gereksinimli çocukların sosyal, zihinsel ve dil gelişimlerini desteklemek için eğitimciler tarafından sıklıkla kullanılmaktadır (Çadır & Avcıoğlu, 2013). Wimpory ve Nash (1999)'a göre, müzik terapisi sayesinde çocukların göz kontağı kurabilme ve odaklanma gibi sorunlarını daha kısa sürede aştıklarını söylemektedir.

Müziğin Çocuk Psikolojisine Katkıları

Sosyal beceriler söz konusu olduğunda en önemli konuların başında kendine güven duygusu gelmektedir. Çocuk kendine ilişkin öz kavramlarını geliştirirken hem yetişkinlerle hem de yaşlılarıyla olan ilişkilerinin niteliksel yapısını belirlemede önemli rol oynamaktadır.

Çocuklar, müzik sayesinde çevreleriyle aralarındaki bağlantıları arttırırken aynı zamanda kendini ifade gücünü de arttırmış olmaktadır. Müzik, çocuğun kim olduğuna ilişkin sorularını cevaplamalarına yardımcı olmakta ve böylece kendine güven duygusunun gelişmesine de önemli katkılar sağlamaktadır.

Örnek olarak, bir çocuk müziğin nasıl ortaya çıktığını öğrenirken aynı zamanda kendisinde doğuştan var olan yaratıcılığına ilişkin de fikir sahibi olmaktadır. bir çocuk herhangi bir çalgıyı ya da müzik parçasını çalışırken elde ettiği performansı ile çalışma saatleri arasındaki bağlantıyı keşfettiğinde hayata ilişkin başarı ve çalışma disiplini kavramlarını geliştirir ve kendi potansiyelinin farkına varmaya başlar (Barış, 2002).

Müzik eğitimcileri için önemli ve ilginç olan bir diğer nokta ise kendine güven duygusunun çok boyutlu bir kavram olmasıdır. Yani başka bir ifade ile bir kişi herhangi bir alanda yüksek bir beceriye sahip ise diğer alanlardaki zayıflıklarını daha kolay dengeleyebilmektedir. Bu durum müzik eğitimi kapsamında değerlendirildiğinde, müzik açısından başarılı olan bir kişi diğer alanlardaki başarısızlığını ve eksikliklerini çok daha kolay bir şekilde telafi edebilmektedir (Reynolds, 1992).

Müzik eğitimi kişinin benlik tasarımı olumlu katkılar sağlarken aynı zamanda toplumsal özgüvenin de artmasına yol açmaktadır. Okul ve sınıf içerisinde gerçekleştirilen grup çalışmaları sayesinde gruba uyum sağlama ve başarı elde etme aracılığı ile öğrencilerin toplumsal özgüvenleri artmaktadır.

Kişi başkaları ile diyalog sürecine girdikten sonra özgüveni artmakta ve başkalarının düşünceleri sonucunda kendi hakkındaki düşüncelerini de şekillendirmektedir. Her yeni müzikal deneyim ile müzikle ilgili özgüveni arttırmakta ve kişiyi değiştirmeye devam etmektedir (Greenberk, 1970; Rearick, 2002).

Müzikle birlikte çocuklar çevreleri ile çok daha kolay bir şekilde iletişim kurabilmekte, daha rahat bir biçimde kendilerini ifade ederken aynı zamanda sosyal becerilerinin ve kendilerine güvenlerinin gelişmesine de katkı sağlamaktadırlar (Uslu, 2005).

Müzikle ilgilenen çocukların anlatım güçleri gelişmektedir ve özellikle iş yapma alışkanlığına ilişkin sorumluluk duygusu geliştirmektedirler. Öğrenim sürecinde yaratıcı yetenekleri arttığı için de özgüvenleri artmaktadır (Çilingir, 1990).

Kişinin psikolojik gereksinimlerinin karşılanması ve gelişmesindeki en önemli pay müziğe aittir. Müzikle birlikte bu gereksinimler karşılanırken aynı zamanda ifade özgürlüğü, kendinin ve yeteneklerinin farkına varma olanakları söz konusudur. Kişisel kararlar almak gerektiğinde kişi büyük çoğunlukla kendi kanılarının etkisinde olmaktadır. Örnek olarak, hedeflerin belirlenmesi kişinin yetenekleri üzerindeki algısı perspektifinde oluşmaktadır. Burada birey hedeflerine ilişkin gerekli bilgiyi toplarken aynı zamanda tüm başarı olasılıklarını da kendi içerisinde ölçmektedir (Tolan, 1985). Bu doğrultuda çocuğun müzik aracılığı ile kendi yeteneklerinin farkında varması çok daha büyük bir önem kazanmaktadır.

Birey, kişisel doyum elde ederken aynı zamanda topluma katkı sağlayabilmesi için sanat eğitimi kendilik farkındalığı için gereklidir (Alkan, 2001). Yalnızca müzik dinleme yolu ile bile, çocuklar çok daha hızlı ve pratik düşünme yetisi geliştirmekte ve olaylar arasında daha hızlı bağlantı kurarken mantıklarını kullanarak doğru sonuçlara ulaşabilme yeteneklerini geliştirmektedirler (Erol, 2004).

Bireyde sosyal beceriler söz konusu olduğunda önemli olan bir diğer olgu kendini diğerlerinden farklı biri olarak düşünebilen bireyin kendini nasıl değerlendirdiği ve nasıl gördüğüdür. İnsan kendini tanıdığı, kendini güvende hissettiği ve rahat olduğu süreci faydalı olabilmektedir.

Müzik, çocuğa kendini çok özel hissettirir. Hem kendine hem de sosyal çevresine saygı duyan, katılımcı bir bireye dönüşmesine katkı sağlar (Çilden, 2001). Bireysel farklılıkların ortaya konmasında en önemli araçların başında müzik gelmektedir. Çeşitli etkinlikler sayesinde çocuk kendi potansiyelini keşfetme fırsatı bulur. Müzik sayesinde çeşitli engellemelere ve baskılara maruz kalan çocuklar bastırdıkları duygularını müzikle açığa çıkarırlar. Çok yönlü düşünen çocuk burada düşündüklerini açığa çıkarırken aynı zamanda başkasının düşüncelerini de olduğu gibi kabul etmeme hürriyetine de kavuşmuş olur (Önaslan, 1992).

Çocuk nasıl resim yaparken duygu ve düşüncelerini renklerle ve çizgilerle dışa vurabiliyorsa müzikle birlikte de duygu, düşünce ve hayallerini ses ile dışa vurmuş olur. Sevgiyi öğrenen çocuk sevgiyi ve aynı şekilde öfkeyi öğrenen çocukta öfkesini ile dışa vurmaktadır (Uslu, 2005).

Şarkı söylemek, ritim tutmak, müzik dinlemek ve çalgı çalmak kişinin müzikal oluşumları öğrenmesini sağlamaktadır. Bu etkinlikler sayesinde bedensel koordinasyon sağlama, zamanlama, hafıza ve konsantrasyon becerileri gelişmektedir. Araştırmacılara göre birey müzikle birlikte sosyal ve duygusal olgunlaşmasında otokontrol, paylaşma ve ifade becerilerine katkı sağlamaktadırlar (Özmenteş, 2005).

Sonuç

Hem ülkemizde hem dünyada gerçekleştirilen akademik çalışmalar ve bilimsel araştırmalar sonucunda çocukların, erken yaşlardan itibaren müzik öğrendiğinde ve müzik eşliğinde gerçekleşen etkinlikler sayesinde bilişsel, sosyal, duygusal, motor ve dil becerileri bakımından geliştiklerini ortaya koymaktadır.

İçerisinde müziği barındıran oyunlar ve müziğe ilişkin çeşitli eğitimler çocuğun dil gelişimine katkı sağlamaktadır. Bu bakımdan sanatsal etkinlikler çok işlevsel olup özellikle müzikle birlikte çocukla iletişim kurulabilmektedir.

Çalışma kapsamında çocukların anne karnından itibaren müzikle kurdukları ilişkiler özetlenmiş olup aynı zamanda gelişimlerine katkıları ortaya konmuştur. Okullarda verilen müzik eğitiminin gerekliliği üzerinde durulmuş ve psikolojik katkıları bakımından ilgili literatür incelenmiş ve aktarılmaya çalışılmıştır.

Kaynakça

- Barış, D. (2002). *Müzik eğitimi alan ve almayan lise öğrencilerinin benlik tasarımı düzeylerinin çeşitli değişkenlere göre incelenmesi* (Doktora Tezi). Gazi Üniversitesi.
- Alkan, C. (2001). Gençlerin eğitimi. *Çağdaş Eğitim Dergisi*, 31(280),34-41.
- Aral, N. & Can Yaşar, M. (2015). *36-72 Aylık çocuklar için eğitim programı*. A. Köksal Akyol (Ed.)*Okul Öncesi Eğitim Programları içinde*. Hedef Yayınları , 78-112.
- Aral, N., Yıldız Bıçakçı, M., Yurteri Tiryaki, A., Çetin Sultanoğlu, S. & Şahin, S. (2015). Montessori eğitiminin çocukların gelişimine etkisinin incelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 32-52.
- Aylaz, B. (2018). *Okul öncesi dönemdeki çocuklarda müzik eğitimi* (Yüksek Lisans Tezi). Adıyaman Üniversitesi.
- Babaç, E. E. & Yıldız, G. (2018). *Dil gelişiminde müziğin yeri*, Fine Arts (NWSAFA), 13(3), 10-22, DOI: 10.12739/NWSA.2018.13.1.D0211.
- Başer, F. A. (2003). Müziğin okul öncesi dönemde çocuk gelişimine katkısı. *Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (8),0-0.
- Cohmer, S. (2014). *Leo Kanner and the psychobiology of autism*. (Master Thesis). Arizona State University.
- Costa-Giomi, E. (2014). The Long-Term Effects of Childhood Music instruction on intelligence and general cognitive abilities. *National Association for Music Education*, 1(7), 1-8.
- Çadır, D. & Avcıoğlu, H. (2013). Zihinsel engelli öğrenciler için müzik reapi yöntemine göre hazırlanan sosyal beceri öğretim programının etkililiği. *Turkish International Journal of Special Education And Guidance& Counseling*, 2(1), 46-63.
- Çilden, Ş. (2001). Müzik çocuk gelişimi ve öğrenme. *Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 21(1), 1-8.

- Çilingir, V. (1993). İlk ve orta dereceli okullarda eğitici çalışmalar içerisinde müziğin yeri. *Çağdaş Eğitim*, (191), 28-29.
- Dinçer, İ. (2000). *Çocuk gelişimiyle ilgilenenler için müzik el kitabı* (2. baskı). Ya-Pa Yayınları.
- Döğüşgen, M. M. (2010). *Çocuklarda ve gençlerde zekâ gelişimi* (1. baskı). Ekinoks Yayın Grubu.
- Erol, M. (2004). *Çocuk gelişiminde müziğin önemi*. Morpa Kültür Yayınları.
- Eser, C. (2010). *Okulöncesi müzik eğitimi*. <http://www.esermuzik.com.tr/okul-oncesi-muzik-egitimi>
- Franklin M., Moore, K., Yip, C., Jonides, J., Rattray, K., & Moher, J. (2008). The effects of musical training on verbal memory. *Psychology of Music*, 36(3), 353-365. doi:10.1177/0305735607086044.
- Gordon, E. (2000). *Ritim: işitme ve notasyonun çıkarımlarını karşılaştırmak*. GIA Publication, Inc.
- Güler, N. (2008). *Müzikle çocuk eğitimi*. (1. basım). Hepsî Çocuk Yayınları.
- Gün Duru, E. & Köse, H. S. (2012). Klasik müzik dinlemenin ilköğretim öğrencilerinin sınav başarılarına etkisi. *e-Journal of New World Sciences Academy*, 7(2), 143- 149.
- Gün, E., Duru, E. G. & Demirtaş, O. (2016). Müzik eğitiminin bilişsel gelişime etkisi. *International Journal of Social Science*, (50), 117-124.
- Kaytez, N. & Deleş, B. (2020). Çocuk gelişiminde müziğin yeri ve önemi. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, (10), 133- 142.
- Jakobson, L. S., Cuddy, L. & Kilgour, A. R. (2003). Time tagging: A key to musicians' superior memory. *Music Perception*, 20(3), 307-313.
- Karagöz, B. & İşcan, A. (2016). Kültürel bellek aktarımı temelinde ninnilerin rolü: Anneler ninnileri biliyor mu? *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18(2), 1037-1054.
- Keleş, A. (2021). Müziğin etkisindeki beyin: Bir saplantının bilimsel incelenmesi. *Munzur Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 10 (1), 119-123. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/tusbd/issue/63385/956197>
- Kılıç, I. (2012). *Okul öncesinde müzik eğitimi*. Pegem Akademi.
- Kırşehirli, M. (2011). *Zihin engelli çocuklara öz bakım becerilerinin şarkı yoluyla öğretilmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Abant İzzet Baysal Üniversitesi.
- Köksoy, A. & Taş, A. (2005). Okul öncesi eğitim kurumlarında görev yapan anaokulu öğretmenlerinin okul öncesi dönemde müzik eğitimine ilişkin görüşlerinin belirlenmesi. *Gazi Üniversitesi Kırşehir Fakültesi Dergisi*, 6(1), 31-34.
- Kraus, N. & Chandrasekaran, B. (2010). Music training for the development of auditory skills *Nature Reviews Neuroscience*, (11), 599–605.
- Orff, C. (1977). *Music for children: Orff-schulwerk (American Edition, Vol. 2 primary)*. Schott Music Corp.
- Önal, O. (2010). *Otistik çocuklarda müzik eğitimi* (Yüksek Lisans Tezi). Kırıkkale Üniversitesi.
- Önsalan, E. (1992). *Orta öğretimde çocuğun sosyal gelişiminde sanat eğitiminin önemi* (Yüksek Lisans tezi) Dokuz Eylül Üniversitesi.
- Önal, O. (2010). *Otistik çocuklarda müzik eğitimi* (Yüksek Lisans Tezi). Kırıkkale Üniversitesi.
- Özen, A. (2013). Özel gereksinimli aileler. E. T. İftar (Ed.) *Özel gereksinimli bireyler ve bakım hizmetleri* (İkinci baskı) içinde (ss. 72-87). Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayını.
- Özmenteş, S. (2005). Müzik eğitiminin boyutları ve çalgı eğitimi. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 6(9),89-98.
- Özyürek, A. (2013). Altı yaşında bellek eğitimi verilen çocukların iki yıl sonraki bellek gelişimlerinin izlenmesi. *Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 3(1), 17-26. doi: 10.14230/joiss26.
- Rauscher, Frances H., Shaw, Gordon L., Levi-ne, Linda J., Wright, Edward L., Den-nis, W. R., & Newcomb, R. L. (1997). Music training causes long-term enhancement of preschool children's spatial-temporal reasoning. *Neurolo-gical Research*, 19(1), 1-8.
- Adana, F., Arslantaş, H. & Şahbaz, M. (2012). Lise öğrencilerinin benlik kavramlarını algılama biçimleri ve ilişkili faktörler. *Psikiyatri Hemşireliği Dergisi*, 3(1), 22-29.

- Reynolds, W. (1992). Music education and student self-concept. *A review of literature article*. www.arts.usf.edu/music/name/npmeryn.htm
- Schellenberg, G. E. (2012). Music lessons, emotional intelligence, and IQ. *Music Perception*, 29(2), 185-194.
- Selçuk, Z. (2004). *Gelişim ve öğrenme*. Nobel Yayın Dağıtım.
- Soysal, F. (2012). Erken çocukluk dönemi müzik eğitimi. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 5(3), 191-207.
- Tezel Şahin, F. (2006). *Müzik ve hareket. Müziğin okul öncesi eğitimde kullanılması*. Kök Yayıncılık.
- Tozar, Z. (2003). Müzikle dans eden beyin. *Bilim Teknik Dergisi*, (423), 34-58.
- Varış, Y. A. & Cesur, D. (2012). Ortaöğretim müzik dersinin işlevsel-liğine ilişkin öğretmen görüşleri. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 5(7), 751-768.
- Uslu, M., (2005). *Mutlu ve başarılı çocuk yetiştirmek için anne baba eğitimi*. Elik Yayınları.
- Wimpory, D. & Nash, S. (1999). *Musical interaction therapy –therapeutic play for children with autism*. University of Wales.
- Yıldız, G. & Nacakçı, Z. (2016). Okul öncesi dönem çocuklarının müziksel gelişim özellikleri: Bir literatür derlemesi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8(16), 38-45.